

DEBRECENI ÍTÉLŐTÁBLA

Pf.II.20.242/2013/4. szám

A Debreceni Ítéltábla dr. Kalász Imre Zsolt ügyvéd ügyintézése mellett a Papp-Kalász-Tóth Ügyvédi Iroda (cím) által képviselt felperes neve (cím) felperesnek - a személyesen eljáró alperes neve (cím) alperes ellen öröklési szerződés érvénytelenségének a megállapítása iránt indított perében a Debreceni Törvényszék 8.P.21.631/2010/33. sorszámú ítélete ellen a felperes által 37. sorszám alatt benyújtott fellebbezés folytán - tárgyaláson kívül - meghozta a következő

ítéletet:

Az ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi a felperest, hogy fizessen meg az államnak külön felhívásra 676 558 (Hatszázhetvenhatezer-ötszázötvennyolc) forint fellebbezési illetéket.

Ez ellen az ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

Indokolás:

E. Mné (született: **V. I.**, 1959. 18., továbbiakban: örökhagyó) házasságából született gyermekei a felperes és az alperes. Az örökhagyó házassága 2001-ben történt felbontásakor még kiskorú, 14 éves felperes a kérésére az édesapjánál került elhelyezésre. Az örökhagyónál 2004-ben rosszindulatú emlődaganatot diagnosztizáltak, 2010. március 31-én bekövetkezett haláláig folyamatosan kezelés alatt állt.

A felperes kapcsolata az édesanyjával eseti látogatásokra korlátozódott, őt utoljára 2009 nyarán látta.

Az alperes 2004-től az **A. E. Á.**-ban dolgozott, onnan 2008. márciusban tért végleg haza az örökhagyó kérésére, hogy a segítségére legyen. Az alperes 2008 június végén a **K.**-on létesített munkaviszonyát is megszüntette. Ezt követően kizárólag az örökhagyót ápolta, gondozta, 2008. július 31-től ápolási díjban részesült.

Az örökhagyó már 2008-ban felvetette az alperesnek az öröklési szerződés kötését, amelyet végül 2010. február 8-án kötöttek meg **Bné dr. K. K.** ügyvéd előtt. Az ügyvédi tényvázatban is rögzítettek szerint az örökhagyó segítségére 2003. óta az alperes volt, ő gondoskodott róla, míg a felperessel kapcsolatban nem állt. Az alperes a szerződésben vállalta az örökhagyó gondozását, tartását és gyógyíttatását, míg az örökhagyó a tartás fejében a **D., D. A.** u. 15/A. számú ingatlanban lévő ¼ illetőségét, a **M. J.** u. 21. I/7. szám

alatti társasházi lakását, és minden egyéb vagyonát az alperesre hagyta. Az örökhagyó később végrendelkezett is az alperes javára.

Az örökhagyót az alperes 2010. március 26-án kórházba szállította, ahol március 31-én elhunyt.

A felperes a hagyaték ideiglenes hatállyal alperes részére történt átadását követően benyújtott keresetében törvényes öröklés jogcímen a **D.** utcai ingatlan $\frac{1}{8}$, a **M. J.** utcai ingatlan $\frac{1}{2}$ illetőségére a tulajdonjoga bejegyzésének a túrésére, az örökhagyó megtakarításai $\frac{1}{2}$ részének az átadására kérte az alperest kötelezni. A keresetét arra alapította, hogy az öröklési szerződés jóerkölcsbe ütköző volta miatt érvénytelen, mert az alperes a szerződéskötéskor az örökhagyó gyógyíthatatlan betegsége miatt számíthatott a közeli halálára. Az alperes tudta, hogy tartást, gondozást csak rövid ideig kell nyújtania, célja a felperes törvényes örök- és kötelesrészétől megfosztása volt.

Az alperes az ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte. Védekezése szerint a szerződésben vállalt kötelezettségeit teljesítette. A kizárólag általa támogatott édesanyja mindvégig bízott a gyógyulásában, csak 2010. február 23-án szembesült betegsége stádiumával, az életkilátásaival. Ezt az onkológus orvostól szerzett információt is csak részben osztotta meg vele.

Az elsőfokú bíróság az ítéletében a keresetet elutasította és kötelezte a felperest az állam javára 507 000 forint eljárási illeték és az alperesnek 12 700 forint perköltség megfizetésére.

Az elsőfokú bíróság a Ptk. 200. §-ának (2) bekezdése felhívásával kifejtette, hogy a jóerkölcs mint jogi kategória a társadalom általános értékítéletét fejezi ki, ezért nem a szerződő fél érdeksérelmét, hanem a jogügylet társadalmi elítélését kellett vizsgálnia. A felperes indokai ellenében elfoglalt álláspontja szerint a szerződés jóerkölcsbe ütköző voltának megállapításához önmagában az örökhagyó gyógyíthatatlan betegsége nem elég, mert gyakran ez a körülmény teszi szükségessé az öröklési szerződés megkötését és motiválja arra az örökhagyót. Ez a motiváció pedig a bírói gyakorlat szerint sem minősíthető társadalmilag elítélendőnek, különösen akkor, ha a gondozó már a szerződés megkötését megelőzően huzamosan ellátta a később szerződésben rögzített feladatokat.

Az elsőfokú bíróság a perbeli esetben ügydöntő jelentőséget annak a körülménynek tulajdonított, hogy a laikus alperes a szerződéskötéskor tisztában lehetett-e azzal, hogy vállalt kötelezettségeinek nagyon rövid ideig kell eleget tennie. Az orvosszakértői vélemény, az örökhagyó háziorvosának tanúvallomása és az örökhagyó személyes feljegyzései együttes értékelésével arra a következtetésre jutott, hogy a szerződéskötés időpontjában sem az örökhagyó, sem az alperes nem volt tisztában az örökhagyó tényleges életkilátásaival.

Ezért a szerződés nem tekinthető jóerkölcsbe ütközőnek és ez okból érvénytelennek, amiatt, hogy a szerződéskötést követő másfél hónappal később bekövetkezett az örökhagyó halála. Kiemelte, hogy bár az orvosszakértő azt valószínűsítette, hogy a szerződéskötéskor számítani lehetett az örökhagyó közeli időpontban bekövetkező halálára, azonban az időpont meghatározást a szakértő is csupán jóslásnak tartotta. A laikus számára csak a beteg kezelésének a ténye volt észlelhető. Az sem a laikus hozzátartozó, sem a beteg számára nem volt nyilvánvaló, hogy az örökhagyó kezelése csak tüneti jellegű

és hosszú távon javulást nem hoz. Ezt igazoló bizonyítékként hivatkozott az örökhagyó feljegyzéseire, amely szerint 2010 tavaszi gyógyulásában reménykedett, és február 23-i időponttal rögzítette betegsége valós stádiumával történt szembesülését. Megalapozatlannak ítélte a szerződés jóerkölcsbe ütköző voltának alátámasztására a felperes hivatkozását arra, hogy az alperesnek ténylegesen lehetősége sem volt a szerződés teljesítésére. Azt sem találta érvénytelenséget eredményező körülménynek, hogy a szerződés a felperes elesését eredményezte a törvényes örök-, és a kötelesrészétől is.

Az elsőfokú bíróság ítélete ellen a felperes terjesztett elő fellebbezést, a fellebbezési kérelme az első fokú ítélet megváltoztatására, a keresetnek történő helytadásra irányult. A fellebbezés indokai szerint a bizonyítékok mérlegelése alapján az elsőfokú bíróság által levont jogkövetkeztetés nem helytálló, iratellenes, erre tekintettel az ítélet jogszabálysértő. Kiemelte, hogy az orvosszakértői vélemény szerint az örökhagyó állapota 2010. január 11-től rohamosan romlott, 2010. februárra gyógyíthatatlan volt, a szerződéskötéskor számítani lehetett közeli időpontban bekövetkező halálára, reális esélyt az állapot fél évig történő fenntartására sem látott. Január 11-től laikus számára is nyilvánvalóvá vált az, hogy a beteg halálával számolni lehet, a 2010. január 18-i onkológiai diagnózisban az általános testi leépülés szerepel. Az elsőfokú bíróságnak az a megállapítása, miszerint sem a laikus hozzátartozó, sem a beteg számára nem volt nyilvánvaló a kezelés tüneti jellege és hogy attól javulás hosszú távon nem várható, ellentétes a szakértői véleménnyel. A szakértő nyilatkozataiból, egyértelmű végstádiumra vonatkozó szakorvosi tájékoztatás hiányában is, a beteg általános állapotából, testi leromlásából, a beteg közeli időpontban bekövetkező halálának a lehetősége következett. A fellebbezés további érvei szerint az alperes és az örökhagyó - a vizsgálatokra, kezelésekre, gyógyszerei ismeretére tekintettel - laikushoz képest több ismerettel rendelkezett. Ezért alappal feltételezhető, hogy az alperes is tisztában volt az örökhagyó állapotával, közeli halálának a lehetőségével. Az alperes már 2008-ban azért jött haza az **E. Á.-ból**, mert az örökhagyó azt mondta neki, hogy nagyon beteg. A felperes szerint az örökhagyó feljegyzései a tényleges állapotát, betegségtudatát alátámasztó bizonyítékként nem vehetők figyelembe, nem tényeket rögzít. Utalt az orvosszakértő tüneti terápiára vonatkozó nyilatkozatának ellentmondó háziiorvosi vallomásra, mely szerint az örökhagyó a haláláig daganatellenes kezelést kapott. Az örökhagyó életkilátásai a háziorvos szerint is rosszak voltak, gyógyulási esélye minimális volt. A hátralévő időt ő maga is csak jósolhatónak ítélte. 2010. január-februári állapota alapján nem tartotta az örökhagyót végstádiumban lévő betegnek.

A fellebbezés kitért a 2010. január 18-i kezelési lapra is, amely szerint a kezelőorvos hormonterápián gondolkodott. Az elsőfokú bíróság terhére róta azt is, hogy a mérlegelése során nem kellő súllyal értékelte az alperes munkavégzése miatt a beteg ápolásában, gondozásában részben történt közreműködését.

A fellebbezés nem alapos.

Az ítélet tábla az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást az ítélezése alapjául elfogadta, érdemben helyes döntésével egyetértett és osztotta az ítélet indokolásában kifejtetteket is. A fellebbezés érveinek értékelésével az indokait csupán kiegészítette a következőkkel.

A Ptk. 655. § (1) bekezdése alapján kötött öröklési szerződés kétoldalú és visszerhes jogügylet, amellyel az örökhagyó arra kötelezi magát, hogy a vele szerződő felet tartás vagy életjáradék fejében örökösévé teszi. Az örökössé nevezése ellenében nyújtandó ellenszolgáltatás tartalmára irányadó Ptk. 586. §-ának (1) és (3) bekezdése szerint a szerződéses örökös a másik fél megfelelő, a gondozásra, a gyógyíttatásra, az ápolásra és az eltemettetésre is kiterjedő eltartására köteles.

A szerződéses szabadság (a szerződéskötési és a szerződési típuszabadság) elvéből következően a felek szabadon döntenek abban, hogy kötnek-e, kivel és milyen tartalmú szerződést. A Ptk-nak a szerződésekre vonatkozó rendelkezései - azok diszpozitív (szerződést pótló) jellege folytán - csak akkor és annyiban érvényesülnek, ha és amennyiben a felek másként nem rendelkeznek, feltéve, hogy jogszabály az eltérést nem tiltja. A szerződéses szabadság azonban nem korlátlan. Az elsőfokú bíróság helyesen rögzítette az ítéletének indokolásában a Ptk. által a vagyoni jogi hatás megvonása útján semmisnek nyilvánított, ún. tilos szerződéseket, ezek egyikeként a jóerkölcsebe ütköző szerződés bírói gyakorlat által kialakított fogalmát. A jóerkölcsebe ütközik az a szerződés, amelyet jogszabály ugyan nem tilt, de az azzal elérni kívánt cél, a vállalt kötelezettség jellege, azért ellenszolgáltatás felajánlása, illetve a szerződés tárgya az általánosan elfogadott erkölcsi normákat vagy szokásokat nyilvánvalóan sérti, és emiatt azt az általános társadalmi megítélés is tisztességtelennek, elfogadhatatlannak minősíti. A „jó erkölcs” polgári jogi értelemben a társadalom általános erkölcsi értékítéletét, a magánautonómiának a társadalmi közmegegyezés által meghatározott korlátait, az általánosan elvárható magatartást, az erkölcsileg elvárható cselekvés színvonalát fejezi ki. Az idős, a beteg, kiszolgáltatott személyekkel kötött szerződésekkel szemben a társadalom általános erkölcsi felfogása az átlagosnál lényegesen szigorúbb erkölcsi követelményeket támaszt.

Az elsőfokú bíróság ezért helyesen vizsgálta azt, hogy a jogügylet a megkötésének időpontjában fennállott okból társadalmilag elítélendő-e, a norma absztrakt tartalmának megfelel-e a konkrét tényállás, a szerződés a felek céljai, indítékai, valamint a hozzájuk fűződő joghatások miatt kiválthatták-e a társadalom rosszallását.

Helyesen mutatott rá arra is az elsőfokú bíróság, hogy egymagában még a gyógyíthatatlan, viszonylag nem hosszú idő után az örökhagyó halálát okozó betegség nem ad alapot az érvénytelenség megállapítására. Nem tekinthető ugyanis jó erkölcsbe ütközőnek, ha a szerződéses örökös a gyógyíthatatlan betegségben szenvedő örökhagyó állapotának ismeretében ugyan, de vállalja a teljes ellátását, az ápolását és a gondozását. Ennek teljesítése ugyanis sokszor rendkívüli igénybevétellel járó, a legközelebbi hozzátartozók által sem vállalt terhet jelent (BH.1998.591.).

A betegség ismerete önmagában nem jelenti a közelgő halálról való tudomást. Az ítélezési gyakorlat szerint nem lehet megtámadni a szerződést jóerkölcsebe ütközés miatt akkor, ha a kötelezett nem tudott teljes bizonyossággal és teljes megalapozottsággal a jogosult rövidesen várható haláláról. Az, hogy a szerződés megkötésekor az alperes tudta, hogy a szerződés szerinti módon az örökhagyó tartására, gondozására egyáltalán nem kerülhet sor, számára ismert volt az örökhagyó rövid életkilátása, közeli halála, azaz olyan

szerződéses kötelezettséget vállalt, amelyről eleve tudta, hogy nem kell teljesítenie, a perben nem nyert bizonyítást.

Rámutat azonban az ítélőtábla arra is, hogy a bíróság még abban az esetben is köteles mérlegelni a tényeket, ha a kötelezett a szerződéskötéskor teljes bizonyossággal tudott a jogosult közelgő haláláról. Az ítélkezési gyakorlat szerint e tudomás ellenére sem állapítható meg a semmisség akkor, ha a jogosult is közelgő halálának a tudatában kötötte meg a szerződést. Akkor sem, ha a kötelezett már a szerződés megkötését megelőzően is jelentős mértékű szolgáltatásokat nyújtott a jogosultnak. Az esetben sem, ha a jogosult magatehetetlen, ápolásra szorul és róla a gondoskodás, az ellátása másképp nem lett volna megoldható. Ez esetekben ugyanis a bíróság az utóbb megállapított semmisséggel a gyógyíthatatlan betegségben szenvedő, nem ritkán magatehetetlen betegeket éppen az életük legnehezebb időszakában fosztaná meg annak a lehetőségétől, hogy biztosítsák a gondozásukat, azt, hogy nem maradjanak támasz és segítség nélkül.

A bírói gyakorlat csak igen szűk keretek között ismeri el a semmisségre hivatkozást (BH.1979.416., 1989.230., 1995.158., 1995.347., 1995.644., 2002.267.). Az ítélkezési gyakorlat az olyan öröklési szerződést tartja érvénytelennek, amelynek megkötésekor a szerződéses örökös tudja, hogy az örökhagyó gyógyíthatatlan betegsége miatt a kötelezettségét csak igen rövid, általában napokban kifejezhető és orvosilag egyértelműen meghatározható ideig kell teljesítenie.

Az alperes az örökhagyó közeli haláláról való tudomásának a bizonyítottsága hiánya mellett a perbeli esetben az örökhagyó várható halálának az időpontja orvosilag még utólag, az orvosszakértő által sem volt egyértelműen meghatározható.

Napjainkban az orvostudomány és különösen a laikus számára a mellrák nem jelent egyértelmű halálos kockázatot, nem feltétlenül rejti magában az áttétképzésre hajlamos, a túlélés esélyeit csökkentő agresszív daganat lehetőségét. Ezért mind az alperes, mind az örökhagyó a nála negyvenes éveiben diagnosztizált daganat ellenére, az éveken át terápiás eljárásokkal történt kezelést, majd a végrehajtott konzervatív műtéteket követően laikusként - az ellenkezőjére vonatkozó szakorvosi tájékoztatás hiányában - joggal bízhatott nemcsak a hosszú távú túlélés esélyében, hanem akár a gyógyulásban is. A fellebbezésben is hivatkoztak szerint 2010. január 18-án még a kezelőorvos is hormonterápián gondolkodott, 2010. január-februári állapota alapján őt a háziorvosa sem tartotta végstádiumban lévő betegnek. Az elhúzódó kezelése, az újonnan jelentkező tünetek mellett arra azonban az örökhagyó bizton számíthatott, hogy az alperesnek, az általa addig is ellátott, teljes igénybevételét jelentő ápolását, gondozását esetleg hosszabb időn keresztül kell teljesítenie.

A támadott szerződéssel az 50 éves, betegsége miatt munkaképtelen örökhagyó a vagyonáról a tartása, gyógyíttatása és gondozása érdekében rendelkezett. A szerződési szabadság elvéből következően szabadon dönthetett arról, hogy az évek óta fennállt súlyos betegsége miatt szükségessé váló tartását és gondozását milyen módon kívánja megoldani. A szerződés megkötésekor az alperessel volt olyan kapcsolata, amely számára a kialakult élethelyzetében a biztos és az általa elvárt, a számára minden bizonnyal a

pszichésen is fontos támaszt jelentette, akitől az adott körülmények között a számára szükséges tartási szolgáltatások nyújtását reálisan várhatta.

A felperes törvényes örökrész iránti igénye az esetben foghatott volna helyt, ha az öröklési szerződés az általa megjelölt, a szerződéskötéskor fennálló okból érvénytelennek bizonyult volna. Az alperes és az örökhagyó által kötött öröklési szerződés azonban az ítéltábla megítélése szerint sem esik a társadalmi közfelfogás szerint erkölcsileg súlyos megítélés alá, nem sérti a társadalom kialakult erkölcsitétét, a szerződéssel elérni kívánt cél, a szerződés tárgya megfelel a jóerköls polgári jogi követelményének.

Mindezeken túl a leszármazó öröklési joga nem feltétlen igényérvényesítési lehetőség. Az örökhagyó a halála esetére a vagyonáról szabadon rendelkezhet, de vagyona eladása vagy felélése útján is megíúsíthatja a rokoni kapcsolatból eredő hagyatékban való részesedés elvi lehetőségét. Ezért az általános társadalmi megítéléssel, a közfelfogással nem ellentétes, és nyilvánvalóan a jóerkölsbe ütközőnek sem tekinthető a törvényes örökös örökléstől való „megfosztása”.

A felperes által hivatkozott nem megfelelő teljesítés pedig nem érvénytelenségi ok, az érvénytelenség megállapítása szempontjából közömbös, az a hivatkozott érvénytelenségi ok körében sem volt vizsgálható. A szerződés teljesítésének hiánya, vagy nem megfelelő teljesítése a szerződés érvényességét nem érintő szerződésszegés. Annak eldöntése, hogy a teljesítés szerződésszerű-e, a szerződéses örökhagyó személyes joga, azt csak ő kifogásolhatta volna (EBH.2006.1411.).

Az ítéltábla szerint az elsőfokú bíróság a kereseti kérelem érdemi eldöntéséhez szükséges körben a tényállást a per adatainak az egymással való egybevetése, azok okszerű, logikai ellentmondásoktól mentes és a Pp. 206. §-ának (1) bekezdésében foglalt elveknek egyébként is megfelelően történt értékelése alapján, megalapozottan állapította meg.

Az ítéltábla a fellebbezést a Pp. 256/A. § (1) bekezdésének f) pontja alapján tárgyaláson kívül bírálta el, ennek során a fellebbezés érveinek az értékelésével jogszabálysértés megállapítására nem látott lehetőséget. Az elsőfokú bíróság érdemben és indokaiban egyaránt helyes ítéletét - a fellebbezési hivatkozások miatt szükséges indokolásbeli kiegészítéssel - a Pp. 253. §-ának (2) bekezdése alapján helybenhagyta.

A fellebbezési eljárásban is pervesztes felperes a Pp. 78. §-ának (1), és a 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13. §-ának (2) bekezdés alapján viseli az illetékfeljegyzési joga folytán meg nem fizetett, az Itv. 46. §-ának (1) bekezdés szerint megállapított fellebbezési illetéket. Az alperesnek a másodfokú eljárásban költsége nem merült fel, így annak viseléséről rendelkezni nem kellett.

D e b r e c e n, 2013. június 18.

Dr. Csiki Péter s.k. a tanács elnöke, Dr. Kocsis Ottília s.k. előadó bíró, Dr. Veszprémy Zoltán s.k. bíró

A kiadmány hitelűl:

- kiadó -